

Елизавета П'янкова

УРЯДНИЦЬКА КАР'ЄРА БРАТІВ ХОДЕЦЬКИХ НА РУСЬКИХ ЗЕМЛЯХ КОРОНИ ПОЛЬСЬКОЇ У ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ XV — ПЕРШІЙ ТРЕТИНІ XVI СТОЛІТТЯ

У статті проаналізоване обіймання урядницьких посад представниками великопольської родини Ходецьких у Руському та Подільському воєводствах Корони Польської протягом другої половини XV — першої третини XVI ст. Визначено динаміку урядницької кар'єри братів з Ходчі, кількість урядів, що їх посідали представники родини. З'ясовано, що для деякого з них довготривале обіймання посади в уряді ставало основою для суспільно-політичного та економічного престижу всередині шляхетської корпорації.

Ключові слова: шляхта, родина, уряд, воєвода, урядницька кар'єра.

У 30-х роках XV століття на руські землі у складі Польської Корони поширилися норми коронного права, що зумовило пристосування місцевої шляхетської спільноти до нових правових норм. Водночас створення адміністративно-територіальних одиниць Руського та Подільського воєводств (1434), а згодом Белзького (1462) у складі Польського королівства прискорило процес інституалізації місцевих політичних еліт щодо структури урядницької ієрархії руських земель. А відтак, завдяки посіданню низки ключових урядів, як от воєводи, каштеляна або старости (генерального), представники впливових можновладних родин мали змогу брати участь у політичному житті землі, повіту або навіть цілого воєводства.

Дослідженнями можновладних еліт Польського Королівства з їх суспільно-політичною позицією у період пізньосередньовічного і новожитнього часу успішно займалися польські історики. Варто виокремити розвідки Войцеха Фальковського¹, Антонія Гонсьоровського², багаторічну працю над польською магнатерією Генрика Литвина³, роботи Анни Сухені-Грабовської⁴, а також дослідження можновлад-

них родин у працях Кароля Гурського⁵, Януша Куртики⁶ та Ренати Травки⁷.

В українській історіографії проблемі генези урядів і структури урядницької ієрархії на руських землях у пізньосередньовічний та ранньомодерний час присвячене дослідження Миколи Крикуна⁸. Питання, пов'язані з урядницькою системою руських земель, кількісний і якісний склад урядників та їх функції, представлені у роботах Юрія Зазуляка⁹, Наталі Старченко¹⁰, Ігора Тесленка¹¹, Віталія Михайловського¹².

⁵ Górski K. Ród Odrowasów w wiekach średnich. Rocznik Polskiego Towarzystwa Heraldycznego we Lwowie / pod red. prof. Władysława Śemkowicza. 1928 T.VIII. R. 1926–1927. 106 s.

⁶ Kurtyka J. Tęczyńscy: Studium z dziejów polskiej elity możnowładczej w średniowieczu. Kraków, 1997. S. 271–424.

⁷ Trawka R. Kmitowie: Studium kariery politycznej i społecznej w późnośredniowiecznej Polsce. Kraków, 2005. 552 s.

⁸ Крикун М. Земські уряди на українських землях у XV–XVIII століттях. Записки Наукового Товариства імені Шевченка. Праці Історично-філософської секції. Львів, 1994. Т. ССXXXVIII. С. 65–122.

⁹ Зазуляк Ю. Участь королівських комісарів у роз'їздах маєткових границь у руському воєводстві XV–XVI ст. Prace Historyczne. 2016. № 143 (2). S. 237–244.

¹⁰ Старченко Н. Возні на Волині в кінці XVI — на початку XVII ст.: уряд чи панська служба? Соціум. Вип. 8. 2008. С. 134–162; Її ж: Старченко Н. Прибутки судових урядників Волинського воєводства в останній третині XVI століття. Український археографічний щорічник. 2012. Вип. 16/17. С. 165–185.

¹¹ У своєму нарисі Ігор Тесленко показує, як за рахунок підтримки і політичного впливу князя Василя-Костянтина Острозького його клієнти і слуги зробили успішні політичні кар'єри в земських ієрархіях Волині, Київщини, Брацлавщини. Див.: Тесленко І.А. Хто є хто в імперії «Старого» князя. «Острозька шляхта». Соціум. К., 2008. Вип. 8. С. 119–133.

¹² Михайловський В. Вищі урядники Польського королівства на руських землях у 1434–1506 роках: спроба колективного портрету. Theatrum humanae vitae. Студії на пошану Наталі Яковенко. К., 2012. С. 162–177. Продовження цієї ж

¹ Fałkowski W. Badania nad elitą władzy w Polsce w późnym średniowieczu i czasach nowożytnych. Przegląd Historyczny. 1985. T. 76. № 1. S. 131–138.

² Gąsiorowski A. Rotacja elity władzy w średniowiecznej Polsce. Społeczeństwo Polski średniowiecznej: zbiór studiów. T. 1. Warszawa, 1981. 290 s.

³ Litwin H. Magnateria polska 1454–1649: kształtowanie się stanu. Przegląd Historyczny. 1983. T. 74. №. 3. S. 451–470.

⁴ Sucheni-Grabowska A. Badania nad elitą władzy w latach 1551–1562. Sucheni-Grabowska A. Wolność i prawo w staropolskiej koncepcji państwa. Warszawa, 2009. 63 s.

№	Ім'я, Прізвисько	Перша згадка, пов'язана з урядом ¹³	Кількість вищих урядів	Кількість поєднаних урядів	Назви поєднаних урядів	Назви земських або гродських урядів
1.	Ян	1474 р. г.с.	–	–	–	к.с., т.с.
2.	Миколай «Земелька»	1474 р. г.с.	2	2	к.п.г., л.к.	л.к., г.с., т.ст.
3.	Станіслав	1488 р. г.с.	4	7	г.п.с., г.р.с., л.к., г.с., т.с., лб.с., м.в.к.	к.с, л.с., г.с., т.с., р.с., лб.с.
4.	Пйотр	1488 р. г.с.	–	–	–	г.с., г.к.
5.	Анджей	1488 р. г.с.	–	–	–	г.с., к.п.
6.	(Отто) Оттон	1489 р. г.с.	4	6	л.к., г.с., п.в., р.в., г.р.с., к.в.	п.в, р.в., л.с., к.с., л.к., г.с., р.с, км.с., лб.с., сн.с.
7.	Рафал	1489 р. г.с.	–	–	–	г.с.
8.	Спитек	1499 р. г.с.	–	–	–	г.с.

Метою цієї розвідки є аналіз урядницьких кар'єр представників великопольської родини Ходецьких, старших синів Станіслава з Ходчі, у межах руських воеводств Корони Польської від 1474 р. до 1529 р.

Пропонуємо розглянути таблицю, де ілюструється розподіл урядів, що їх посідали брати Ходецькі у руських воеводствах протягом 1474–1529 рр.¹⁴

З цієї таблиці можна зробити висновок, що у зазначений період спільним для кожного з братів у родині став земський уряд — галицького старости у Руському воеводстві, що не може не викликати здивування. Їх одночасне обіймання старостинського уряду у Галичі характеризувалося певною економічною ситуацією, що склалася на той час у Короні. Брак готівки у королівській скарбниці і неспроможність короля Казимира IV виплатити записані суми на галицьке староство у Руському воеводстві, для руського воеводи Станіслава з Ходчі сума записів на галицьке староство складала 4,400 злотих і 3,600 гривень¹⁵, зумо-

вили старостування на цій території його старших синів. Аби не вдаватись тут до розлогого відступу про спільне урядування братів, зазначу лише, що всі вісім тримали уряди галицьких старост і фактично контролювали цю частину Руського воеводства до першої третини XVI століття, коли у 1534 році наступним старостою у Галичі став галицький підкоморій Миколай Сенявський¹⁶.

Якщо ж умовно припустити, що Ян та Миколай «Земелька» народились між 1454–1457 роками, то це пояснює, чому на момент смерті батька у 1474 році вони, як найстаріші сини, отримали старостинські уряди як у Галичі (Ян — 1474–1496 рр., відповідно Миколай — 1475–1489 рр.)¹⁷, так і в Теребовлі (1474–1478 рр.)¹⁸. Окрім цього, виходить так, що Ян уже мав досвід урядування у сусідньому Подільському воеводстві разом з батьком, на що вказує його означення у 1474 році як старости в Кам'янці і опікуна батькових маєтків¹⁹.

Ян, як і наймолодші брати Спитек і Рафал Ходецькі²⁰, за життя не тримав вищих урядів, але вони разом старостували у Галичі з іншими братами, на що вказує їх спільне означення на сесії львівського гродського суду у 1492 році:

теми див.: Вищі урядники руських воеводств Польського королівства у 1506–1572 роках. Відкрита/закрита група. Проблеми історії країн Центрально-Східної Європи: зб. наук. праць. Вип. 3. Кам'янець-Подільський, 2012. С. 80–93.

¹³ Ця таблиця побудована так: у третій колонці зазначена дата посідання будь-якого першого уряду представника родини, у четвертій — кількість вищих урядів, у п'ятій — кількість поєднаних урядів взагалі за відповідний період (1474–1529 рр.). Щодо скорочень, які вжиті: л.к. — львівський каштелян; г.р.с. — генеральний руський староста; г.с. — галицький староста; лб.с., сн.с., км.с. — любачівський, снятинський, коломийський старости; г.к.с. — генеральний кам'янецький староста; м.в.к. — маршалок великий коронний; п.в. — подільський воевода; р.в. — руський воевода.

¹⁴ Йдеться про посідання будь-якого нижчого у ієрархії уряду перед вказаною датою.

¹⁵ Таку суму записів для Станіслава з Ходчі подає у своєму дослідженні галицького староства Людвик Ерліх. Див.: Ehrlich L. Starostwa w Halickiem w stosunku do Starostwa lwowskiego w wiekach średnich 1390–1501. Lwów, 1914. S. 74. Згідно документів люстрації королівських маєтків, здійсненої коронним підканцлером Войцехом з Жихліна у 1469 році у Руському воеводстві, сума записів для руського воеводи Станіслава з Ходчі становила на Галич: "Pruduxit

literam cum quam inscripta sunt bona capitaneatus Haliciensis cum villis, castro curie, etc. In quibus continentur 1500 marce et 1500 florenum inscripti, cum theoloneis aquaticis, terrestribus et zuppa Caluza dicta" (Запис на Галицьке староство з містами, замком, і т.д. становить 1,500 польських грошів і 1,500 угорських флоренів, з урахуванням податків з земель і соляної жупи у Калуші). Див.: Źródła dziejowe. T.XVIII. Cz. 1. Polska XVI wieku pod względem geograficzno-statystycznym. T.VII. Cz. 1. Ziemie Ruskie. Ruś Czerwona / Opisana przez A. Jabłonowskiego. Warszawa, 1902. S. 28.

¹⁶ Urzędnicy województwa ruskiego XIV–XVIII wieku (ziemie halicka, lwowska, przemyska, sanocka). Spisy. № 343. S. 68.

¹⁷ Ibidem. № 335, 336. S. 67.

¹⁸ Ibidem. № 668, 669. S. 97.

¹⁹ Див. коментар про Яна з Ходчі: Urzędnicy podolscy XIV–XVIII wieku. Spisy / opr. E.Janas, W. Kłaczewski, J. Kurtyka, A. Sochacka. 1998. № 547. S.128.

²⁰ Тримали уряди галицьких старост відповідно: Спитек (1489–1502) і Рафал (1489–1502). Див.: Urzędnicy województwa ruskiego XIV–XVIII wieku. Spisy. № 341, № 342. S. 68.

“Iohannis, Stanislai, Andree, Petri, Otha, Spithko et Raphaelis heredum de Chotecz et eadem Hrumno Captorum. Halic” (Ян, Станіслав, Анджей, Пйотр, Оттон, Спитко і Рафал з Ходча і Грумно, старости галицькі)²¹. Попри те, що обидва фактично не зробили урядницької кар’єри, Спитек був залучений до родинних справ і очевидно користався впливовою позицією братів в шляхетському середовищі, на що вказує його присутність на сеймі у Пйотрокові 1509 року, коли подільський воєвода Оттон Ходецький підтвердив записи львівського земського судді Фелікса з Балучина для Спитка з Ходчі²². Видається, Спитек мав справи з львівським суддею, про що свідчать його клопотання до Фелікса у вирішенні спірних справ з людьми Яна Ольшанського того ж року²³.

Інша справа з Рафалем з Ходчі, він також старостував з братами у Галичі у період з 1489 року до 1502 р. Він перебував разом з братом, подільським воєводою Оттоном, на коронаційному сеймі Сигізмунда I у Кракові 1507 року і на сеймах у Пйотрокові 1509 і 1511 роках²⁴. Очевидно, за рахунок вже на той час впливової позиції коронного маршалка Станіслава з Ходчі при дворі Сигізмунда I брати Ян, Рафал та Спитек були наближені до королівського оточення, хоча і не тримали вищих урядів. Це посвідчує

²¹ Akta grodzkie i ziemskie z czasów Rzeczypospolitej polskiej z Archiwum tak zwanego bernardyńskiego we Lwowie (dale — AGZ), 1894. T. XV. Najdawniejsze zapiski sądów lwowskich od r. 1457 do 1500. № 2223. S. 296

²² Реєстр цієї справи на сеймі, львівській земській судді Фелікс з Балучина за проханням Спитка з Ходчі вирішує питання між останнім і Ольшанськими: «Felix de Baluczyn, iudex terrestris Leopoliensis, ... ad convectionem praeseuntem ad instantiam Spithkonis de Chodecz, de Comarno et Chlopi haeredis, pro eo, quia ipse Felix iudex... ius scriptum, in causa inter Spithkonem praefatum et Demetrium pro hominibus fugitivis Paulo, Ioanne Olschanyczki, Denko, Philip, Iwaschko et Stephan...» (Фелікс з Балучина львівський земський суддя, на сеймі поточному, за клопотанням Спитка з Ходчі, Комарно і Хлопів, за власним бажанням і записом, вирішує спір між Спитком і Дмитром людиною Павла і Яна Ольшанськими, також Денько, Філіп, Івашко і Стефан).

Див. цей реєстр в: *Matricularum Regni Poloniae summaria*, (Далі — MRPS.) excussis codicibus, qui in Chartophylacium Maximo Varsoviensi asservantur, contextuit indicesque adiecit Theodorus Wierzbowski. Pars. IV. Sigismundi I regis tempora complectens (1507–1548). Vol. 2. Acta vicescancellariorum 1507–1535. Varsoviae, 1912. № 8902. S. 33.

²³ Підтверджувальний запис для Спитка з Ходчі на сеймі у Пйотрокові 1509 року: «Ad petita Othae de Chodecz, palatine Podoliae, litterae condemnationis Felicis de Baluczyn, iudicis Leopoliensis, per Spithkonem de Chotecz, in conventionem Pyotrocoviensi anno praesenti latae confirmantur» (Оттон з Ходчі, подільський воєвода, заявив, що лист про нанесення збитків для Спитка з Ходчі від львівського судді Фелікса з Балучина на поточному сеймі у Пйотрокові підтверджує). Див. : MRPS. Pars. IV. № 8926. S. 35.

²⁴ MRPS. Pars. IV. Сейм 1507. № 218. S.13, 1509. № 800. S. 47, 1511. № 10133. S. 96.

означення Рафала в одному з реєстрів коронаційного сейму у Кракові 1507 року як “regis curiusem suum” (наш королівський достойник). Вочевидь, брати були наближені до королівського двору ще раніше, за часи короля Олександра, на що вказує один з розрахункових листів, виданий у Мінську 1502 року для Станіслава, Пйотра, Оттона і Рафала з Ходчі, галицьких старост і королівських достойників наших, на суму 500 угорських флоренів²⁵. Якщо ж служба братів і взорувалась на стандарти королівського двору, то традиційно в кожній родині пізнього Середньовіччя мали б бути особи, що робили духовну кар’єру.

Серед братів у родині ним став Анджей з Ходчі. Починаючи плебаном у Галичі, вже у 1484 році він був серед студентів Краківського університету²⁶, а через 8 років як канонік входив до складу спочатку перемишльської²⁷, а у 1494 році й львівської, капітули²⁸. У 1495 році перемишльський архієпископ Миколай призначив львівського каноніка Анджея з Ходчі кустошем у перемишльському костьолі, надаючи йому права і привілеї костьольні²⁹. У 1501 році Анджей був номінований на катедру кам’янецького єпископа, але, вочевидь, не діставши папського підтвердження, залишився каноніком у Перемишлі³⁰.

Вищі уряди у родині у різний час посідали четверо братів, це Миколай «Земелька», Пйотр, Станіслав і Оттон. Отримання ними перших вищих урядів у родині фактично припало на останні роки правління Казимира IV, хоча «трампліном» для подальшої урядницької кар’єри у Короні для братів стали уряди, отримані за часів короля Яна Ольбрахта (1491–1501) і Олександра (1501–1506). Найстарший — Миколай «Земелька» — отримав уряд львівського каштеляна (1490–1491 рр.). За часи правління Яна Ольбрахта Миколай зробив досить успішну військову кар’єру,

²⁵ Королівський підкоморій Станіслав Шафранець видає борговий квіт: «Stanislao Schafranyecz succamerario curie Regie Mtis, Sua Mtas intecedendo debitum quingentorum florenum pro generosis: Stanislao, Petro, Otto et Raphaele, germanis de Chodecz, capitaneis haliciensibus, curiensibus suis, ...». Див. : *Liber quitantiarum Alexandri regis ab a. 1502 ad 1506*. Teki A. Pawińskiego. T. 1. 1897. S. 27.

²⁶ Index studiosorum Universitatis Cracoviensis annis 1400–1500, editus cura J. Zathej et J.Reichan. Wrocław, 1974. S. 278.

²⁷ У 1492 році — канонік перемишльський див. : AGZ. T. XIX. Najdawniejsze zapiski Sądu ziemskiego przeworskiego 1458–1506. Lwów, 1906. №. CCLXV. S. 222.

²⁸ AGZ. T.XV. № 2356. S. 315.

²⁹ AGZ. T.VIII. Dyplomatarjusz kapituły przemyskiej obrządku łacińskiego. Lwów, 1880. №. CIX. S. 203.

³⁰ Такі відомості про Анджея з Ходчі подає у своєму гербівнику Адам Бонецький, див. : Boniecki A. Herbarz Polski. Cz. 1. Wiadomości historyczno-genealogiczne o rodach szlacheckich. T. III: Chmielewscy — Czetowscy. Warszawa, 1900. S. 21. Залишався у Перемишлі до 1507 року за: Papée F. Chodecki Andrzej, h. Ogończyk (Powąła) (бл.1470 — † на поч. 1507). *Polski Słownik Biograficzny*. T. III.1. Zeszyt 11. Kraków : PAU, 1937. S. 349.

зокрема у 1490 році він отримав від короля номінацію на уряд очільника королівських загонів руських земель (від латин. «compiductor»)³¹. Наступного року львівський каштелян Миколай «Земелька», очолюючи посполите рушення руських земель, разом з луцьким старостою Семеном Гольшанським тримав оборону під Заславом на Волині. Проте у наступальній сутичці проти татарського чамбулу, 25 січня 1491 року, був поранений в обличчя і згодом помер у Львові³². За військову службу від короля Олександра виплату у розмірі 200 грошів також отримав і галицький каштелян Пйотр з Ходчі³³. Останній тримав галицьку каштелянію у 1502–1507 рр., після цього не обіймав жодних вищих урядів³⁴.

Єдиним, напевно, у всій родині, хто фактично зміг побудувати, і достатньо успішно, свою довгострокову урядницьку кар'єру при двох різних Ягеллонах, був Станіслав з Ходчі. Проблема полягала в тому, що на початок XVI століття, особливо після елекції Сигізмунда I, політична арена Корони Польської поступово починає оновлюватись новими людьми, представниками можновладних родин, як от Шидловецьких або Потоцьких. Прагнення короля щодо старої політичної еліти, яка будувала свої кар'єри в останні роки правління Казимира IV, мало на меті усунути з ключових сенаторських урядів представників таких родин, як Тарновські, Кміти або Теньчинські³⁵. І хоча пани з Ходчі фактично зробили свої кар'єри за часи двох попередніх Ягеллонів, адже саме за роки правління Олександра Станіслав отримав уряд коронного маршалка, підтримка останнім кандидатури Сигізмунда I на Польську Корону мала велике значення як для його власної подальшої кар'єри, так і для престижу родини в цілому.

Для того, щоб краще зрозуміти динаміку урядницької кар'єри Станіслава, пропонуємо розглянути схему його кар'єрного зростання: кам'янецький староста (1494–1510) → львівський каштелян (1495–1505), з нього паралельно присягнув на львівського (руського) (1501–1529) старосту, з львівської каштелянії → на користь маршалка великого коронного (1505–1529)³⁶. Як бачимо, він тримав 4 вищих уряди, причому також зроби́в непогану військову кар'єру, тримаючи уряд

коронного польного гетьмана у 1492–1499 рр. і його ж повторно у 1501–1505 рр³⁷. За заслуги на військовій службі у 1504 році Станіслав отримав від короля Олександра квіт на суму 3.990 угорських флоренів³⁸. Через два роки на вальному сеймі у Любліні 1506 року був обраний польним гетьманом руських земель³⁹. З цим же урядом він керував особистим загоном (35 вершників) та посполитим рушенням руських земель у польсько-молдавській військовій кампанії 1506 року, брав участь у сутичці під Чернівцями і потрапив в облогу⁴⁰. Його особистий досвід урядування не викликає сумнівів. Старостуючи у Галичі, він паралельно тримає старостинський уряд у сусідньому Подільському воєводстві, де не так давно подільським воєводою був його батько Станіслав з Ходчі⁴¹. Очевидно для молодшого Станіслава Подільське воєводство не стало середовищем для побудови активної урядницької кар'єри, в першу чергу через присутність і контроль цієї території представниками родини панів з Бучача, але уряд кам'янецького генерального старости став відправною точкою для злету його подальшої кар'єри у Руському воєводстві. Тримаючи львівську каштелянію, одночасно Станіслав з Ходчі став генеральним руським старостою, що фактично було порушенням норм Нешавського статуту 1454 року про заборону одночасного поєднання урядів воєводи і каштеляна з урядом ґродового старости, а у його випадку — двох ґродових старостів⁴². Тенденція до поєднання вищих урядів у руських воєводствах в останній третині XV століття, почасти у таких можновладних родинах, як Пілецькі або Кміти⁴³, відображає одночасне поєднання 3 вищих урядів для Станіслава з Ходчі у руських воєводствах, перш за все уряд кам'янецького генерального старости, також він утримував львівську каштелянію і уряд генерального руського (львівського) старости. Уряд львівського каштеляна став ключовим

³⁷ Ibidem. Див. коментар на S. 45 Hetman Polny.

³⁸ MRPS. Pars. III. № 1626. S. 102.

³⁹ MRPS. — Pars. III. № 2535. S. 165.

⁴⁰ Gładysz A. The Polish-Moldavian conflict (1506). War in History. The History of Polish and General Military Science / pod redakcją A. Niewińskiego. Lublin, 2017. S. 99.

⁴¹ Urzędnicy podolscy XIV–XVIII wieku. Spisy. № 623. S.140.

⁴² Крикун М. Земські уряди на українських землях у XV–XVIII століттях. ЗНТШ. Т. ССХХVIII. 1994. 85.

⁴³ Ян Пілецький, віслицький каштелян, одночасно тримав уряди руського воєводи (1485–1496) і перемишльського старости (1494–1496), поєднуючи з урядом сандомирського воєводи у 1496 році. Див. : Urzędnicy województwa ruskiego XIV–XVIII wieku. Spisy. S. 377. Станіслав Кміта з Вішніча поєднував уряд белзького воєводи (1501–1507) з урядом перемишльського старости (1502–1511). Див. : Urzędnicy województwa bełskiego i ziemi chełmskiej XIV–XVIII wieku. Spisy / Opr. H. Gmiterek i R. Sczygieł. Kórnik, 1992. № 367. S. 69.

³¹ Urzędnicy województwa ruskiego XIV–XVIII wieku. Spisy. № 833. S. 116.

³² Papée F. Chodecki Mikołaj h. Ogończyk (1460–1491). PSB. T. III/1. Zeszyt 11. Kraków, 1937. S. 350.

³³ MRPS. Pars. III. Alexandri regis tempora complectens (1501–1506). Varsoviae, 1908. №. 544. S. 36.

³⁴ Urzędnicy województwa ruskiego XIV–XVIII wieku. Spisy. № 339. S. 67. № 80. S. 43.

³⁵ Brzozowski J. Zigmunt I a senat koronny w latach 1506–1535. Białostockie Teki Historyczne. T. 9. Białystok, 2011. S. 20.

³⁶ Urzędnicy centralni i nadworni Polski XIV–XVIII wieku. Spisy. Opr. K. Chłapowski, S.Ciara i in. Kórnik, 1992. № 405. S. 79.

у кар'єрі Станіслава з огляду на його номінацію з цього уряду на уряд великого маршалка коронного (1505–1529 рр.)⁴⁴.

Щодо Оттона з Ходчі, то ситуація з ним виглядає так: він за життя тримав 5 вищих урядів, тому варто поглянути на його схему кар'єрного зростання: отримав після брата уряд львівського каштеляна (1505–1509 рр.)⁴⁵ → авансував на подільського воєводу (1510–1515 рр.)⁴⁶ → перейшов на руського (1515–1527 рр.)⁴⁷ → сандомирського (1527–1533 рр.) → у 1533 році отримав номінацію на уряд краківського воєводи⁴⁸.

Як бачимо, так само як і Станіслав, Оттон посідав один з ключових земських урядів на руських землях — львівського каштеляна і вже з нього мав змогу отримувати номінацію на воєводські уряди спочатку на Поділлі, а потім у Руському воєводстві. Варто зазначити, що сплеск урядницької кар'єри Оттона припадає на часи Сигізмунда I, і він фактично єдиний з братів у родині, хто побудував свою кар'єру при ньому. У 1507 році разом з братами Станіславом і Рафалом з Ходчі він був присутній на коронаційному сеймі Сигізмунда I у Кракові⁴⁹. Так само, як і Станіслав, Оттон підтримував елекцію Сигізмунда, за що очевидно король віддячив Ходецьким наступного 1508 року, виплативши за них борг познаненському воєводі Андрієві з Шамотул у розмірі 2.343 угорських флоренів⁵⁰. У 1511 році за королівським дозволом уже на той час подільський воєвода Оттон з Ходчі разом з братом Рафалом викупив замок у Снятині, а також місто Коломию з прилеглими селами⁵¹.

Таким чином, снятинське негродове староство фактично перейшло під контроль Оттона з Ходчі, де з 1512 року він значився старостою⁵². Щодо інших негродових староств, тут варто також

згадати про Любачів, староство якого король подарував подільському воєводі 1510 року на сеймі у Пйотрокові⁵³. Не менш важливим для родини було місто Рогатин у Руському воєводстві, яке ще із другої половини XV століття стало діничною спадщиною їх батька, руського воєводи Станіслава з Ходчі, як частина діничних земель Миколая Парави з Любіна.⁵⁴ У 1523 році король Сигізмунд підтвердив для Оттона, Станіслава й інших братів з Ходчі їх права і привілеї на вїтвїство у Рогатині⁵⁵. Попри те, відсутність джерельної інформації щодо функціонування негродового староства, прибутковості його утримування як для старост, так і для інших земських урядників, не дає можливості проаналізувати особливості урядування на цих територіях. Винятком хіба може слугувати старостування братів у Теребовлі, де, наприклад, утримувачем королівських маєтків зазначався генеральний руський староста Станіслав з Ходчі (1502–1506 рр.)⁵⁶.

Отже, спільним для всіх чотирьох братів у родині, що посідали вищі уряди, для подальшого просування кар'єрною драбиною став уряд львівського каштеляна. За кількістю вищих урядів у родині вирізнявся Оттон Ходецький, він тримав їх 5, при чому вершиною його кар'єри став уряд краківського воєводи у Малопольщі, далеко за межами руських воєводств. Сплеск політичної кар'єри панів з Ходчі у першій третині XVI століття характеризувався не лише вигідним економічним становищем, але й особистими стосунками з верховним володарем, який надавав їм вищі уряди. Разом з тим можновладці з Ходчі, тримаючи вищі уряди на руських землях, протягом тривалого часу унеможливили доступ до них інших урядників Корони.

⁴⁴ Urzędnicy centralni i nadworni Polski XIV–XVIII wieku. Spisy. № 405. S. 79.

⁴⁵ Urzędnicy województwa ruskiego XIV–XVIII wieku. Spisy. № 835. S. 116.

⁴⁶ Urzędnicy podolscy XIV–XVIII wieku. Spisy. № 630. S. 144.

⁴⁷ Urzędnicy województwa ruskiego XIV–XVIII wieku. Spisy. № 1234. S. 159.

⁴⁸ MRPS. Pars. IV. № 16860. S. 447.

⁴⁹ MRPS. Pars. IV. № 8423. S. 7.

⁵⁰ Ibidem. Pars. IV. № 438. S. 28.

⁵¹ Ibidem. Pars. IV. № 10201. S. 101.

⁵² Kozierowski S. Ród Porajów-Róźyców. Rocznik Polskiego Towarzystwa Heraldycznego / pod redakcją

Prof. Władysława Semkowicza. T. IX. Kraków, 1930. S. 175.

⁵³ Ibidem.

⁵⁴ Король Казимир IV у 1469 році підтвердив всі права і привілеї на м. Рогатин з прилеглими селами для Станіслава з Ходчі, по змерлому дядьку Миколаю Парави з Любіна. Див. : MRPS. Pars I. Casimiri IV regis tempora (1447–1492). Varsoviae, 1905. № 476. S. 39

⁵⁵ MRPS. Pars. IV. № 13716. S. 287.

⁵⁶ Ibidem. Pars. III. № 600. S. 39.

REFERENZES

1. Boniecki, A. (1900). *Herbarz Polski*. Cz. 1. Wiadomości historyczno-genealogiczne o rodach szlacheckich. (t. III): Chmielewscy — Czetowscy, 400 [in Polish].
2. Brzozowski, J. (2011). Zugmunt I a senat koronny w latach 1506–1535. *Białostockie Teki Historyczne*, 9, 11–39 [in Polish].
3. Janas, E., Kłaczewski, W., Kurtyka J., Sochacka A. (Comps.,) (1998). *Urzędnicy podolscy XIV–XVIII wieku. Spisy*. Kórnik: Biblioteka Kórnicka [in Polish].

4. Ehrlich, L. (1914). Starostwa w Halickiem w stosunku do Starostwa lwowskiego w wiekach średnich 1390–1501. Lwów: Drukarnia Uniwersytetu Jagiellońskiego [in Polish].
5. Fałkowski, W. (1985). Badania nad elitą władzy w Polsce w późnym średniowieczu i czasach nowożytnych. *Przegląd Historyczny*, 76. (1), 131–138 [in Polish].
6. Gąsiorowski, A. (1981). Rotacja elity władzy w średniowiecznej Polsce. *Spółeczeństwo Polski średniowiecznej: zbiór studiów*, 1, 290 [in Polish].
7. Gładysz A. (2017). The Polish-Moldavian conflict (1506). In the War in History. *The History of Polish and General Military Science*, 85–102 [in Polish].
8. Górski, K. (1928). Ród Odrowąsów w wiekach średnich. *Rocznik Polskiego Towarzystwa Heraldycznego we Lwowie*, VIII, 106 [in Polish].
9. Gmiterek H. Szczygieł. (Comps.) (1992). *Urzędnicy województwa bełskiego i ziemi chełmskiej XIV–XVIII wieku. Spisy*. Kórnik: Biblioteka Kórnicka [in Polish].
10. Przyboś, K. (Comp.) (1987). *Urzędnicy województwa ruskiego XIV–XVIII wieku (ziemie halicka, lwowska, przemyska, sanocka). Spisy*. Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk-Łódź: Zakład Narodowe imienia Ossolińskich [in Polish].
11. Chłapowski, K., Ciara, S. (Comps.) (1992). *Urzędnicy centralni i nadworni Polski XIV–XVIII wieku. Spisy*. Kórnik: Biblioteka Kórnicka [in Polish].
12. Kozierowski, S. (1930). Ród Porajów-Róźców. *Rocznik Polskiego Towarzystwa Heraldycznego*, IX, 97–191 [in Polish].
13. Krykun, M. (1994). Zemski uriady na ukraińskiykh zemliakh u XV–XVIII stolittiyakh. *Zapysky Naukovoho Tovarystva imeni Shevchenka*, 228, 65–122 [in Ukrainain].
14. Kurtyka, J. (1997). *Tęczyńscy: Studium z dziejów polskiej elity możnowładczej w średniowieczu*. Kraków: Secesja [in Polish].
15. Mykhailovskiy, V. (2012). Vyshchi uriadnyky Polskoho korolivstva na ruskykh zemliakh u 1434–1506 rokakh: sproba kolektyvnoho portretu. *Theatrum humanae vitae. Studii na poshanu Natali Yakovenko*, 162–177 [in Ukrainain].
16. Mykhailovskiy, V. (2012). Vyshchi uriadnyky ruskykh voievodstv Polskoho korolivstva u 1506–1572 rokakh. Vidkryta/zakryta hrupa. *Problemy istorii krain Tsentralno-Skhidnoi Yevropy*, 3, 80–93 [in Ukrainain].
17. Niemczyk, K. (2017). Chodeccy a wyprawa mołdawska z 1509 roku. *Balkanica Posnaniensia. Acta et studia*, XXIV, 31–43 [in Polish].
18. Papée, F. (1937). Chodecki Andrzej, h. Ogończyk (Powąła) (ok.1460–zm.1491). *Polski Słownik Biograficzny*, 3/1, 351–352 [in Polish].
19. Papée, F. (1937). Chodecki Mikołaj h. Ogończyk (ok.1460–zm.1491). *Polski Słownik Biograficzny*, 3/1, 11, 349 [in Polish].
20. Sucheni-Grabowska, A. (2009). Badania nad elitą władzy w latach 1551–1562. *Wolność i prawo w staropolskiej koncepcji państwa*. Warszawa: Muzeum Historii Polski [in Polish].
21. Trawka, R. (2005). Kmitowie: Studium kariery politycznej i społecznej w późnośredniowiecznej Polsce. Kraków: Towarzystwo Naukowe “Societas Vistulana” [in Polish].
22. Zazuliak, Yu. (2016). Uchast korolivskykh komisariv u rozizdakh maietkovykh hranyts u ruskomu voievodstvi XV–XVI st. *Prace Historyczne*, 143 (2), 237–244 [in Ukrainain].

Yelyzaveta Piankova

THE OFFICIAL CAREER OF CHODECKI'S BROTHERS IN THE RUTHENIAN LANDS OF THE CROWN OF THE KINGDOM OF POLAND IN THE MIDDLE OF 15th — THE FIRST THIRD OF THE 16th CENTURIES

The article is devoted to the members of the family of Chodecki and their official career in the Ruthenian lands of the Kingdom of Poland (the Ruthenian and the Podolian voivodeships) in the second half of the 15th till the first third of the 16th centuries. Since the crown law was spread in the 30s of the 14th century on to the Rus' lands as an equal part of the Polish Crown, the local noble communities were getting adapted to the succeeding legal norms. According to the new-created administrative-territorial units as an Ruthenian and Podolian voivodeships in 1434, the process of implementing the local political elites into the structure of the official hierarchy, which was different from the structure in the Greater or Lesser Poland, has been increasingly commenced. In this case, the analysis of the official career of the nobles, the Chodecki brothers, in particular, give us a whole view of the number of their offices, what position they had in all hierarchy and how much it was highly respected among the nobility. The article presents the factors which determined the election for the brother's offices of Voivode of Ruthenian voivodeship and Grand Marshal of the Crown and the issue which was connected with the advancement of their

official careers. It also shows the social position and financial status of Chodecki's family as well as their affiliation with a particular group of the nobles. Additionally, attention was drawn to the significant differences between the analyzed years of centuries regarding the course of brother's official careers which they have held during the reign of the following Kings.

Key words: nobility, family, offices, voivodeship, official career.

Дата надходження статті до редакції: 16.10.2018.